

kredyt trendy

Raport kwartalny
Biura Informacji Kredytowej

marzec 2017

BIURO INFORMACJI KREDYTOWEJ

s. 3–5 RYNEK KREDYTOWY

Główne obserwacje	3
Liczba kredytobiorców, zadłużenie	4
Kredytobiorcy według produktów	5

s. 6–18 KREDYTY KONSUMPCYJNE

Główne obserwacje	6
Liczba udzielonych kredytów	7
Zadłużenie, liczba kredytobiorców	8
Wartość udzielonych kredytów konsumpcyjnych	9
Kredyty konsumpcyjne w przedziałach kwotowych ..	10
Jakość kredytów w przedziałach kwotowych	11
Klienci firm pożyczkowych	12
Klienci nadaktywni	13
BIK Indeks Kondycji Kredytów Konsumpcyjnych ..	14–15
Jakość udzielonych kredytów konsumpcyjnych (status >30 dni opóźnienia)	16
Jakość udzielonych kredytów konsumpcyjnych (status >90 dni opóźnienia)	17
Ryzyko kredytów/pożyczek konsumpcyjnych. Kredyty bankowe vs. pożyczki firm pożyczkowych	18

s. 19–27 KREDYTY MIESZKANIOWE

Główne obserwacje	19
Liczba udzielonych kredytów mieszkaniowych	20

Wartość udzielonych kredytów	21
Liczba kredytobiorców, zadłużenie	22
Jakość udzielonych kredytów	23
Jakość portfeli – tempo zmian	24
Jakość udzielonych kredytów – porównanie kredytów złotych z walutowymi	25
Jakość portfeli frankowych	26
Jakość kredytów frankowych	27

s. 28–32 KARTY KREDYTOWE

Główne obserwacje	28
Liczba wydanych kart kredytowych	29
Wartość przyznanych limitów w kartach kredytowych	30
Liczba posiadaczy kart, w tym aktywnych	31
Limity na rachunkach kart i ich wykorzystanie	32

s. 33–35 MIKROPRZEDSIĘBIORCY

Mikroprzedsiębiorcy łączą zobowiązania firmowe z prywatnymi	33
Kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe mikroprzedsiębiorców	34
Znaczący udział mikroprzedsiębiorców w kredytach konsumpcyjnych i mieszkaniowych udzielanych na wyższe kwoty	35

W IV kw. 2016 r. pogłębiły się tendencje obserwowane w poprzednich kwartałach 2016 r., a zwłaszcza w III kw.

Liczby zawieranych umów kredytowych spadają, ale wskutek wyższych średnich kwot udzielanych kredytów statystyka wartościowa sprzedaży wygląda lepiej we wszystkich produktach niż liczbowa.

Liczba kredytobiorców w systemie bankowym była w IV kw. stabilna, zadłużenie osób prywatnych w sektorze bankowym nawet wzrosło, ale w znacznym stopniu było to skutkiem osłabienia się złotego wobec walut obcych, co wpłynęło na wzrost zadłużenia w kredytach mieszkaniowych.

W kredytach mieszkaniowych pogłębiają się spadki liczby i kwot udzielonych kredytów. Wprawdzie wartość sprzedaży kredytów mieszkaniowych w 2016 r. była na poziomie roku poprzedniego (liczbowo spadek o 4,1%), ale tylko wskutek dobrej pierwszej połowy roku. IV kw. był bardzo słaby, licząc r/r sprze-

daż kredytów mieszkaniowych w IV kw. była wartościowo o 9,9% niższa, liczbowo o 17%. W kredytach konsumpcyjnych sprzedaż sektora bankowego przewyższała o 2,3% w wymiarze wartościowym w 2016 r. poziom roku poprzedniego, liczbowo była o 2,9% niższa. Podobnie jak w kredytach mieszkaniowych IV kw. był słaby, zwłaszcza w wymiarze liczbowym.

Firmy pożyczkowe nadal przejmują kredytowanie niskokwotowe.

W kartach kredytowych wciąż obserwujemy silne spadki r/r liczby nowo otwieranych rachunków przy jednoczesnym wyraźnym wzroście wartości limitów na otwieranych rachunkach. W odróżnieniu od kredytów konsumpcyjnych i mieszkaniowych wyniki IV kw. są lepsze niż roczne. W całym 2016 r. wzrosła liczba posiadaczy kart kredytowych, choć w IV kw. utrzymywała się na stabilnym poziomie.

W tej edycji Kredyt Trendy pokazujemy dane o kredytach mikroprzedsiębiorców. Rozwój współpracy banków w wymianie informacji o kredytach udzielanych na finansowanie działalności gospodarczej pozwala na analizowanie tendencji także na tym rynku. Zwracamy uwagę na silne przenikanie rynku kredytów udzielanych mikroprzedsiębiorcom z rynkiem kredytów dla osób prywatnych. Zdecydowana większość (82%) mikroprzedsiębiorców łączy finansowanie firmowe z prywatnym.

dr Andrzej Topiński
Główny Ekonomista BIK

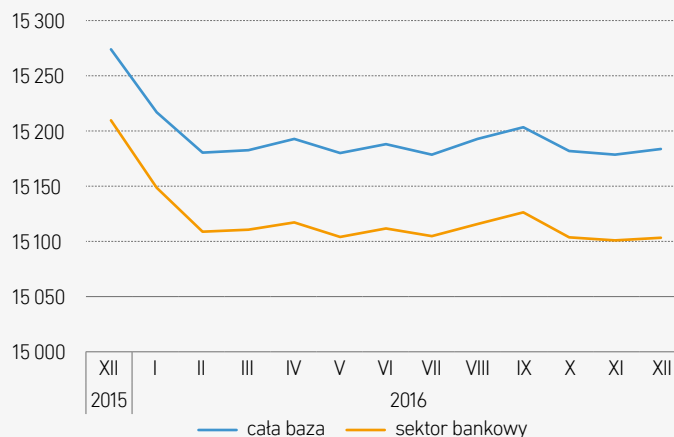
Liczba kredytobiorców, zadłużenie

Po spadkach w I kw. liczba kredytobiorców w sektorach bankowym i pożyczkowym jest obecnie stabilna, ich zadłużenie w IV kw. wzrosło wskutek osłabienia złotego, zwłaszcza wobec franka szwajcarskiego.

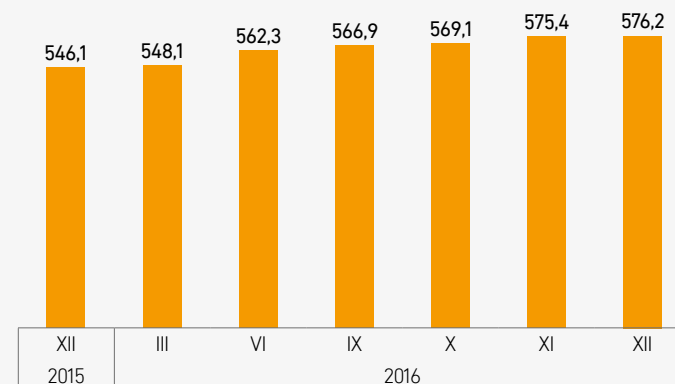
Na koniec III kw. 2016 r. liczba kredytobiorców oscylowała wokół 15 180 tys. osób, licząc wraz z sektorem firm pożyczkowych. W grudniu było ich 15 183,5 tys. z czego 80,2 tys. osób miało zobowiązania tylko wobec firm pożyczkowych. W ciągu IV kw. liczba kredytobiorców – osób fizycznych w bazie BIK (łącznie sektor bankowy i firmy pożyczkowe) spadła o 20 tys. Liczba klientów firm pożyczkowych niemających zobowiązań wobec banków wzrosła w tym czasie o 3,4 tys. osób.

W IV kwartale przyrost wartości portfela kredytowego w sektorze bankowym wyniósł 9,3 mld zł, ale wzrost ten w połowie wynikał z osłabienia złotego wobec franka między wrześniem a grudniem 2016 r. aż o 13,7 gr (3,5%). Różnice kursowe w portfelu frankowym wyniosły między końcem września a grudnia 4,7 mld zł. Generalnie trend kursu franka szwajcarskiego w 2016 r., przy silnych wahaniami, był stabilny. Po silnym wzroście na przełomie roku w styczniu 2017 r. powrócił do poziomu nieco ponad 4 zł (str. 27).

Liczba (w tys.) osób posiadających kredyty/pożyczki w sektorze bankowym i pożyczkowym

Zadłużenie (w mld zł) osób posiadających kredyt w systemie bankowym (łącznie ze SKOK-ami)

Stan sektora – 31 grudnia 2016 r.

Kredytobiorcy według produktów

Mała liczba zawieranych w IV kw. umów na kredyty mieszkaniowe i konsumpcyjne skutkuje stabilizacją liczby osób je obsługujących. Silnie spada liczba osób posiadających linie kredytowe.

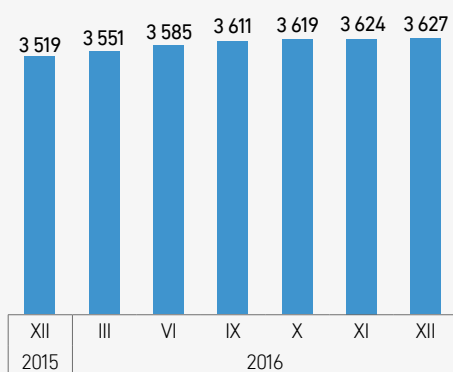
W IV kw. liczba osób obsługujących kredyty mieszkaniowe wzrosła o 16 tys. Jest to znacznie mniej niż w poprzednich kwartałach na skutek malejącej liczby nowo otwieranych rachunków.

Zmniejszyła się w IV kw. liczba osób obsługujących kredyty konsumpcyjne mimo sezonowego ożywienia akcji kredytowej w okresie świątecznym. Podobnie jak w przypadku kredytów mieszkaniowych jest to skutkiem niskiej liczbowo sprzedaży tych kredytów w IV kw., zwłaszcza w segmencie niskokwotowym (do 15 tys. zł).

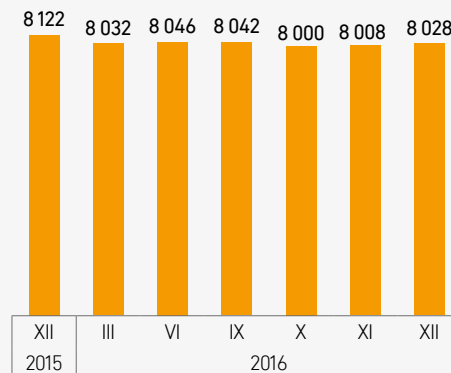
Liczba osób posiadających linię kredytową dość szybko maleje. W IV kw. ubyło 71 tys. osób, od początku roku ubyło ich 298 tys. (4%). Powoli rośnie liczba posiadaczy kart kredytowych. W IV kw. przybyło 13 tys. posiadaczy kart, w ciągu całego 2016 r. 67 tys. osób (1,4%).

Kredytobiorcy (tys. osób)

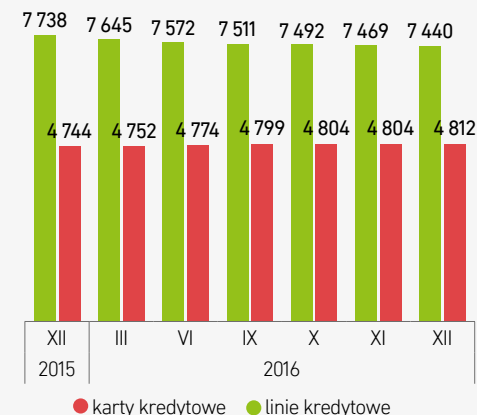
Kredyty mieszkaniowe

Kredyty konsumpcyjne

Linie i karty kredytowe

Główne obserwacje

- Na rynku kredytów konsumpcyjnych IV kw. wyglądał podobnie jak kwartał poprzedni, udzielono w nim, w porównaniu z 2015 r., mniej kredytów, ale na wyższe kwoty. Spadek liczby udzielonych kredytów r/r wyniósł w IV kw. 5,2%, w całym 2016 r. 2,9%. Wartość sprzedaży kredytów konsumpcyjnych w IV kw. r/r była o 3,7% wyższa, w całym 2016 r. o 2,3% wyższa.
- W IV kw. przestała spadać liczba osób obsługujących kredyty w bankach i SKOK-ach. W grudniu była zbliżona do wrześniowej, ale niższa o 1,2% niż na początku roku. Rośnie liczba klientów firm pożyczkowych, ale większość z nich obsługuje kredyt w sektorze bankowym.
- Mimo spadku liczby kredytobiorców rośnie ich zadłużenie. Rosną średnie kwoty udzielanych kredytów.
- Nadal maleje liczba kredytów udzielanych przez banki na niskie kwoty (do 15 tys. zł), mimo niskiej szkodowości w tym segmencie. Spadki liczby udzielanych kredytów w segmentach kwotowych do 15 tys. są wyrównywane przez firmy pożyczkowe.
- Jakość udzielanych kredytów mierzona udziałem kredytów opóźnionych w liczbie kredytów udzielonych w kolejnych rocznikach jest stabilna. Liczba kredytów konsumpcyjnych „wypadających” ze statusu regularnej obsługi w 2016 r. wykazywała tendencję malejącą. Podobnie liczby wejść do statusów >60 i >90 dni opóźnienia, po przejściowych wzrostach w III kw., pozostawały na stabilnym poziomie.
- Utrzymuje się wysoka, w porównaniu z sektorem bankowym, szkodowość pożyczek udzielanych poza sektorem bankowym. Ponieważ zdecydowana większość pożyczkobiorców obsługuje jednocześnie kredyt bankowy, może nastąpić zjawisko przenoszenia ryzyka z sektora pożyczkowego do bankowego.

Liczba udzielonych kredytów

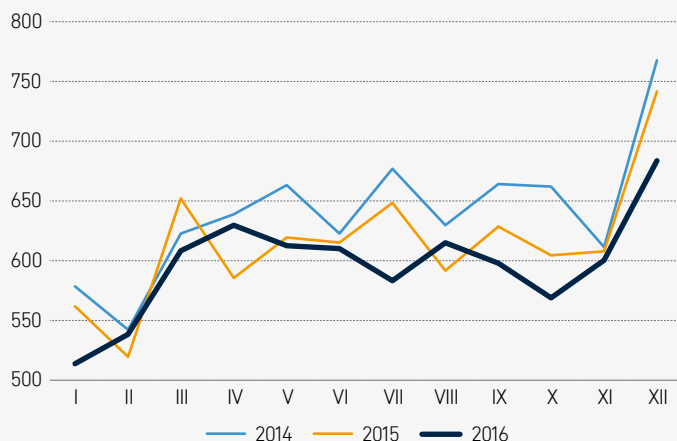
Liczba udzielanych kredytów konsumpcyjnych (ratalnych i gotówkowych) dalej spada.

W IV kw. banki i SKOK-i udzieliły łącznie 1853 tys. kredytów ratalnych i gotówkowych, o 5,2% mniej niż w 2015 r. (w IV kw. 2016 r. było o dwa dni robocze mniej). Słabsze w porównaniu z 2015 r. było przedsięwzięte odbicie sprzedaży w grudniu, co wynikało też z mniejszej liczby (o jeden) dni roboczych. Banki rekompensują sobie spadające liczby udzielanych kredytów wyższymi kwotami.

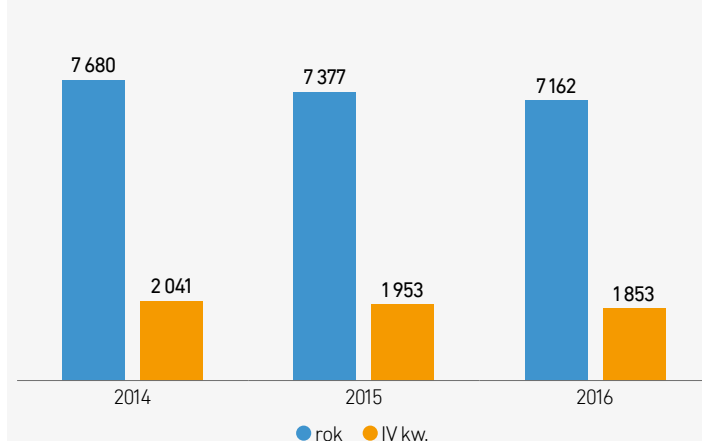
Przyspieszają spadki liczby udzielanych kredytów konsumpcyjnych. W całym 2016 r. podpisanych umów było o 2,9% mniej, po III kw. informowaliśmy o spadku r/r o 2,1%. W samym IV kw. banki i SKOK-i udzieliły 1853 tys. kredytów, o 5,2% mniej niż rok wcześniej.

Jeśli uwzględnić raportowane przez firmy pożyczkowe transakcje, to spadek r/r łącznej liczby udzielonych kredytów/pożyczek konsumpcyjnych wyniósł 2,5%. Firmy pożyczkowe udzieliły w IV kw. 525,3 tys. pożyczek.

Kredyty konsumpcyjne udzielone w kolejnych miesiącach lat 2014–2016 (tys. sztuk)

Kredyty konsumpcyjne (w tys. sztuk) udzielone w latach 2014–2016, w tym w IV kw. tych lat

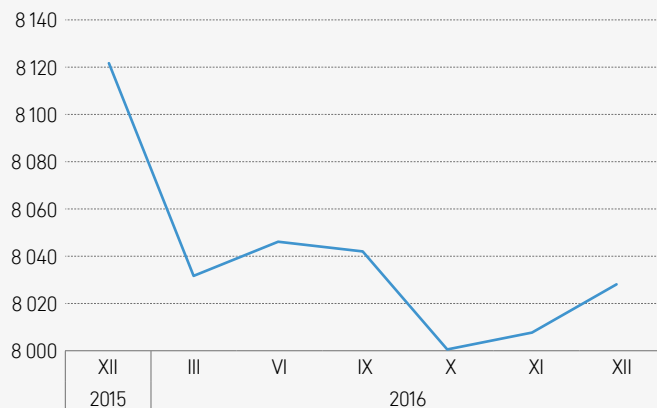
Zadłużenie, liczba kredytobiorców

Zaobserwowano wolniejszy niż w poprzednich kwartałach wzrost zadłużenia w kredytach konsumpcyjnych.

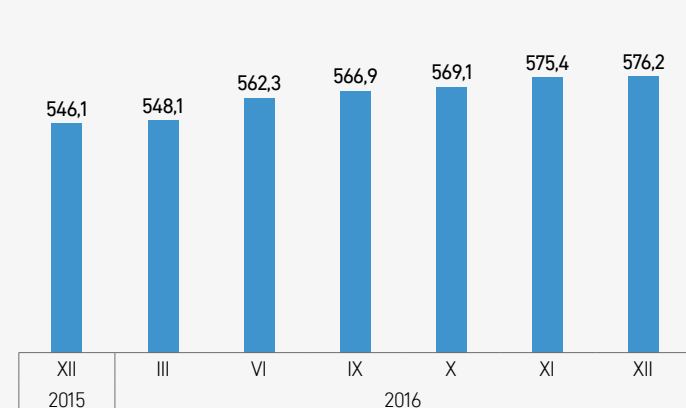
W listopadzie i grudniu banki odrobiły październikowe spadki liczby kredytobiorców w segmencie konsumpcyjnym. W rezultacie liczba kredytobiorców, w porównaniu z wrześniem, była w grudniu tylko o 14 tys. osób niższa, w grudniu kredytobiorców przybyło, ale wzrost ten ma charakter sezonowy, w styczniu 2017 r. liczba kredytobiorców

prawdopodobnie spadnie. W IV kw. nadal rosło zadłużenie w kredytach konsumpcyjnych w systemie bankowym, choć wolniej w porównaniu z poprzednimi kwartałami. W IV kw. wzrost zadłużenia wyniósł 9,3 mld zł, w porównaniu ze wzrostem o 4,7 mld zł w III kw. i o 14,4 mld w II kw.

Liczba osób (w tys.) obsługujących kredyty konsumpcyjne (banki i SKOK-i)

Zadłużenie (w mld zł) osób posiadających kredyt w systemie bankowym (łącznie ze SKOK-ami)

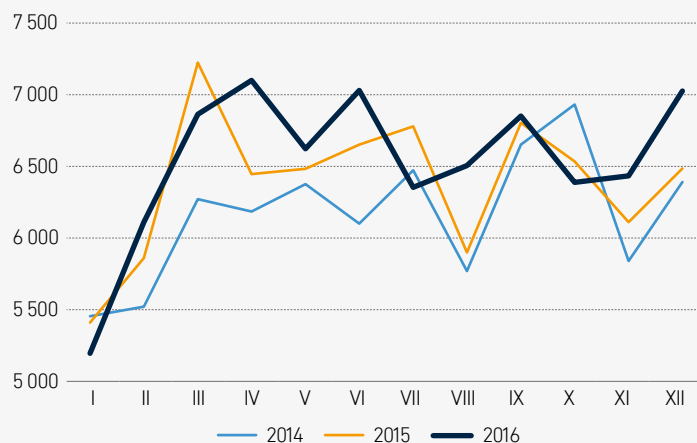
Wartość udzielonych kredytów konsumpcyjnych

Mimo ciągle niższej w porównaniu z 2015 r. liczby zawieranych umów kwoty zawieranych umów rosną z roku na rok, w IV kw. wzrosty przyspieszyły.

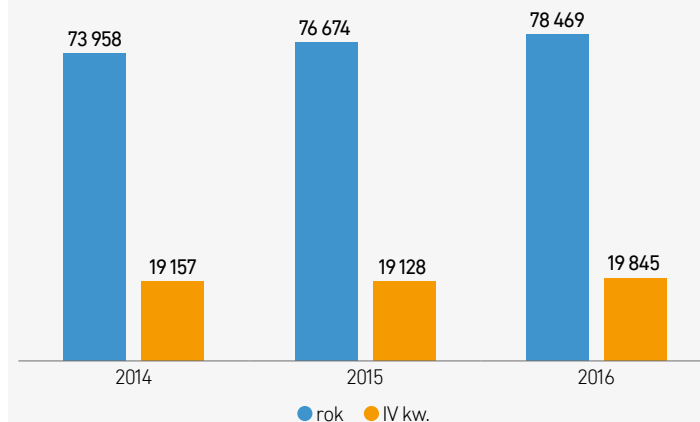
Mimo mniejszej w IV kw. liczby dni roboczych kwota podpisanych umów na kredyty konsumpcyjne była wyższa o 3,7% w porównaniu z 2015 r. Po III kw. wzrost kwoty udzielonych kredytów r/r wyniósł 1,2%. Słabej w porównaniu z 2015 r. sprzedaży kredytów konsumpcyjnych w wymiarze liczbowym w listopadzie i grudniu towarzyszyły wzrosty w wymiarze wartościowym.

W 2016 r. banki i SKOK-i udzieliły kredytów konsumpcyjnych na kwotę 78,5 mld zł, (wzrost r/r o 2,3%). Wzrost kwot udzielanych kredytów przy spadkach ich liczby świadczy o koncentrowaniu banków na kredytowaniu klientów z wyższych segmentów dochodowych.

Wartość (w mln zł) kredytów konsumpcyjnych udzielonych w kolejnych miesiącach lat 2014–2016

Kredyty konsumpcyjne (w mln zł) udzielone w latach 2014–2016, w tym w IV kw. tych lat

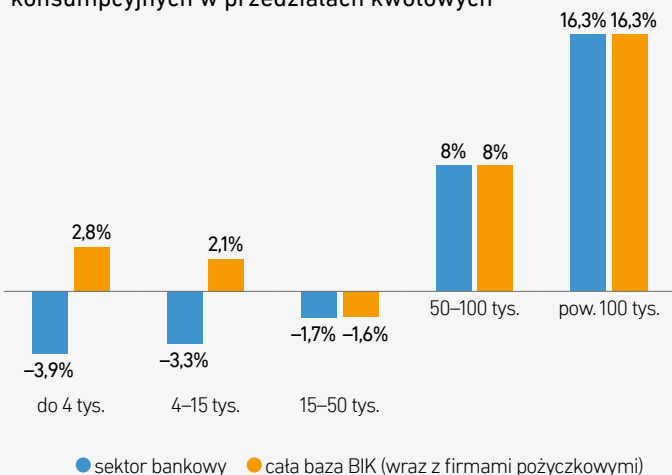

Kredyty konsumpcyjne w przedziałach kwotowych

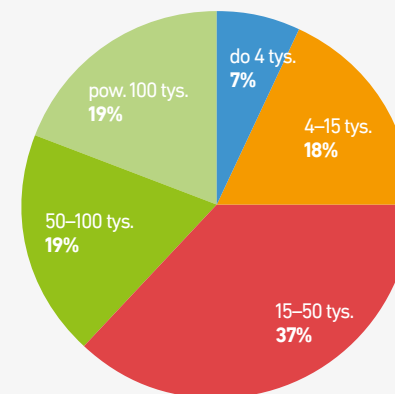
W IV kw. obserwujemy kontynuację spadków liczby zawieranych przez banki i SKOK-i umów na kredyty konsumpcyjne na kwoty poniżej 50 tys. zł. Sektor bankowy wyraźnie koncentruje swą ofertę kredytów konsumpcyjnych (i nie tylko w nich) w wyższych kwotowo segmentach, oddając pole w niższych segmentach firmom pożyczkowym. Tendencje te pokazywaliśmy już w poprzednich edycjach Kredyt Trendy. W III kw. transakcje firm pożyczkowych uzupełniały liczbę zawieranych umów w porównaniu z 2015 r. tylko w najniższym segmencie kwotowym –

do 4 tys. zł. W skali 2016 r. wzrosty liczby pożyczek firm wyrównują spadki kredytów bankowych w segmencie 4–15 tys. Słabe zainteresowanie większości banków segmentami kredytów konsumpcyjnych na niższe kwoty związane jest z relatywnie niewielkim udziałem tych kredytów w portfelach sektora bankowego. Udział należności na kwoty do 15 tys. zł w portfelu kredytów konsumpcyjnych stanowi w bankach i SKOK-ach 25%.

Przyrosty w 2016 r. liczby udzielonych kredytów konsumpcyjnych w przedziałach kwotowych

Udział należności banków i SKOK-ów z tytułu kredytów konsumpcyjnych w przedziałach kwotowych

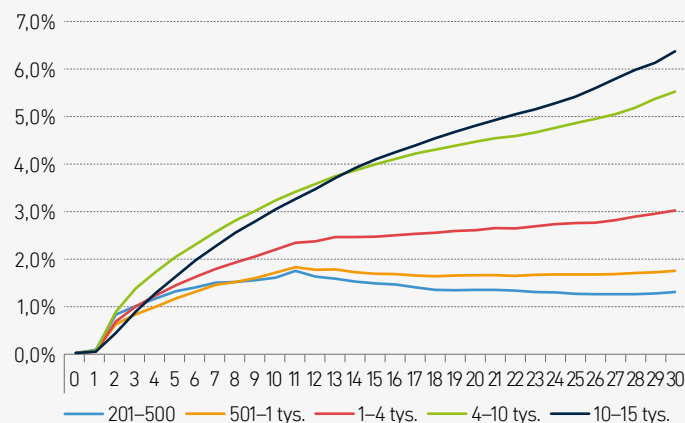
Jakość kredytów w przedziałach kwotowych

Szkodowość kredytów rośnie wraz z kwotą, na którą kredyt został udzielony.

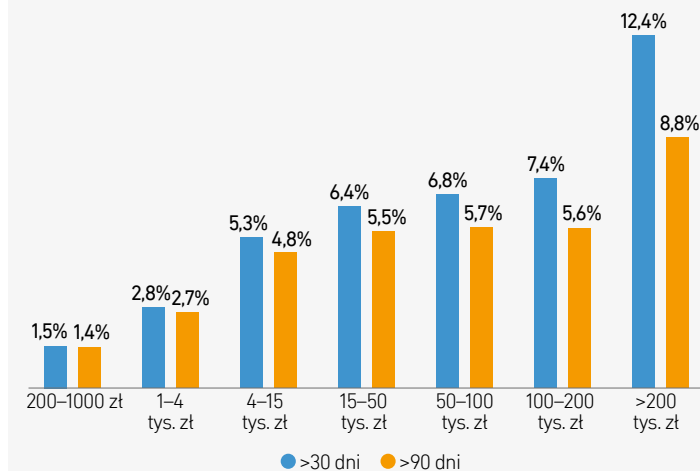
Ryzyko kredytowe rośnie wraz z kwotą, na którą kredyt jest udzielany. Najmniejsza szkodowość charakteryzuje kredyty na kwoty kilku-setzłotowe. Im wyższa kwota kredytu, tym wyższa jest szkodowość mierzona w trzecim roku po otwarciu rachunku. Na wykresie z lewej strony pokazujemy linie vintage rocznika 2014 w segmentach kwotowych (bez SKOK-ów i firm pożyczkowych).

Na wykresie z prawej strony pokazujemy udział rachunków opóźnionych w obsłudze według statusu na koniec grudnia 2016 r. Finalna szkodowość kredytów na wyższe kwoty będzie jeszcze rosła, bo wiele z tych kredytów pozostaje jeszcze w spłacie.

Kredyty konsumpcyjne opóźnione >30 dni w % kredytów udzielonych w 2014 r. w zależności od kwoty kredytu w kolejnych miesiącach po otwarciu rachunku.

Kredyty opóźnione w obsłudze >30 i >90 dni pochodzące z 2014 r. w % kredytów udzielonych. Stan na koniec grudnia 2016 r.

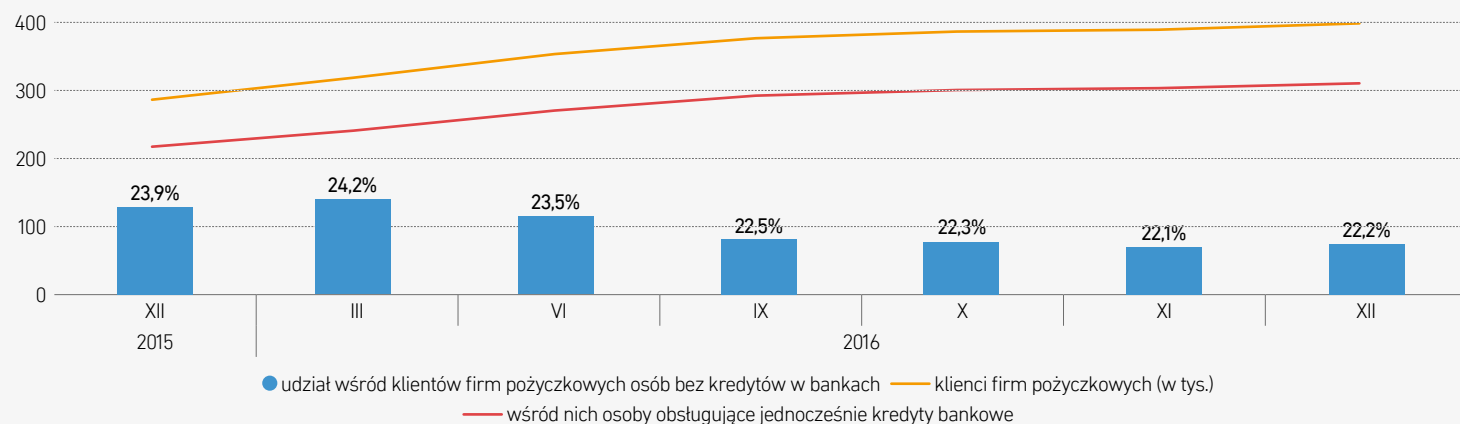
Klienci firm pożyczkowych

Wzrasta liczba osób mających zobowiązania w firmach pożyczkowych, ale osoby te w zdecydowanej większości obsługują jednocześnie kredyty bankowe.

W IV kw. odnotowaliśmy dalszy wzrost liczby klientów firm pożyczkowych (o 21,1 tys. osób). Podobny wzrost liczby pożyczkobiorców wystąpił w III kw. Nadal blisko 80% klientów sektora pożyczkowego obsługuje jednocześnie kredyt bankowy. Bardzo prawdopodobne jest, że wiele z tych osób znajduje się w pułapce kredytowej – nie mogąc uzyskać kredytu w banku w celu obsługi dotychczasowego zadłużenia, zwracają się do firm pożyczkowych, podnosząc koszt obsługi długu.

Tylko 88,5 tys. z 398,5 tys. klientów sektora pożyczkowego nie ma zobowiązań wobec banków. Blisko 23% z nich to osoby w wieku do 24 lat, a młodzi są bardziej ryzykowni. W sektorze bankowym udział tej grupy wiekowej w liczbie osób obsługujących kredyty konsumpcyjne wynosi tylko 4%. Udział następnej grupy wiekowej (25–34 lat) wśród osób korzystających wyłącznie z usług firm pożyczkowych wynosi 30,6%, w bankach 21,5%.

Klienci firm pożyczkowych, wśród nich osoby obsługujące jednocześnie kredyty bankowe

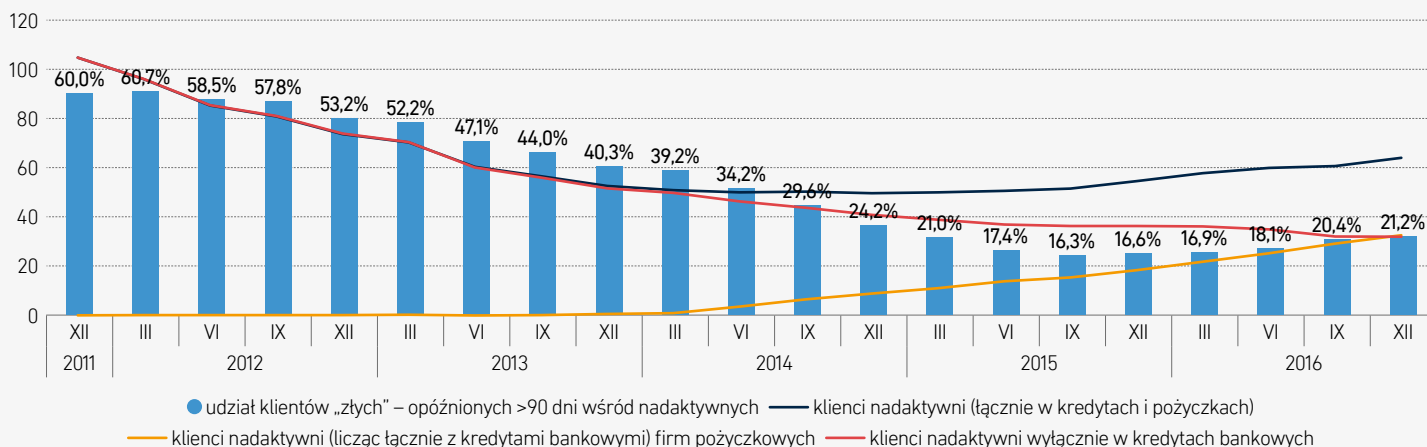
Klienci nadaktywni

Liczba osób nadaktywnych (łączyjących zobowiązania w bankach i firmach pożyczkowych) rośnie wskutek akceptowania wniosków osób obsługujących wiele kredytów w bankach przez firmy pożyczkowe.

Liczba osób obsługujących 10 i więcej kredytów w bankach systematycznie maleje. Osoby takie określamy jako nadaktywne. Są to osoby o podwyższonym ryzyku kredytowym. Banki systematycznie ograniczają kredytowanie takich osób. W końcu grudnia 2016 r. w sektorze bankowym zidentyfikowaliśmy 32,7 tys. takich osób. Niemal drugie tyle

znaleźliśmy wśród osób łączyjących zobowiązania w sektorach bankowym i pożyczkowym. Wygląda na to, że firmy pożyczkowe w znacznym stopniu przejęły kredytowanie osób nadaktywnych – ich liczba, wynikająca z łącznej analizy kredytobiorców obu sektorów stale rośnie, od początku 2014 r. przybyło 11,1 tys. (21%) takich osób.

Klienci (w tys.) nadaktywni – obsługujący 10 i więcej kredytów i pożyczek oraz udział wśród nich osób z opóźnieniami spłat >90 dni

BIK Indeks Kondycji Kredytów Konsumpcyjnych

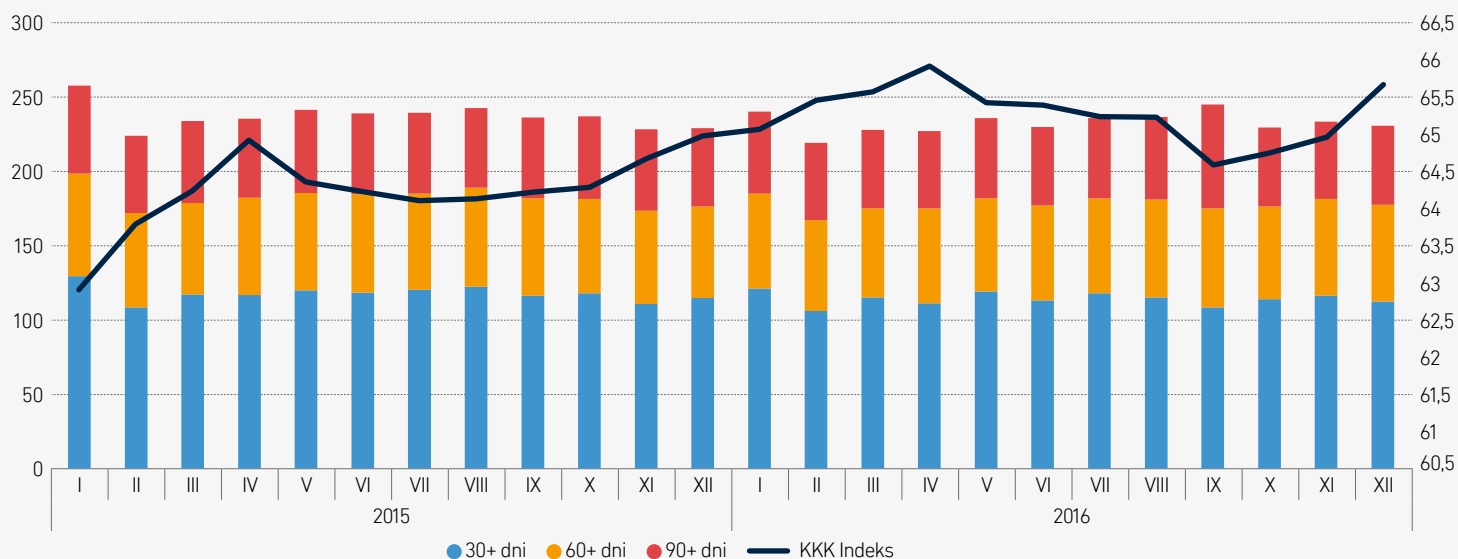
Portfele kredytów konsumpcyjnych są dobrej jakości. W IV kw. ich kondycja się poprawiała po wykazywanym w poprzednim Kredyt Trendy spadku Indeksu w III kw.

W grudniu 2016 r. Indeks Kondycji Kredytów Konsumpcyjnych BIK ukształtował się na poziomie 65,6 pkt.

W IV kw. wzrósł o 1,06 pkt. Spadek Indeksu w III kw. był wynikiem rosnącej, zwłaszcza we wrześniu, liczby wejść rachunków do statusu >60 i >90 przy generalnie malejącej liczbie wejść do statusu >30.

W IV kw. największy przyrost nastąpił we wczesnych opóźnieniach (>30), w przejściach do wyższych statusów nastąpiły spadki, co może być skutkiem wysokiego poziomu przejść wrześniowych.

BIK Indeks Kondycji Kredytów Konsumpcyjnych oraz liczby (lewa skala w tys.) przejść rachunków do wyższego statusu opóźnień

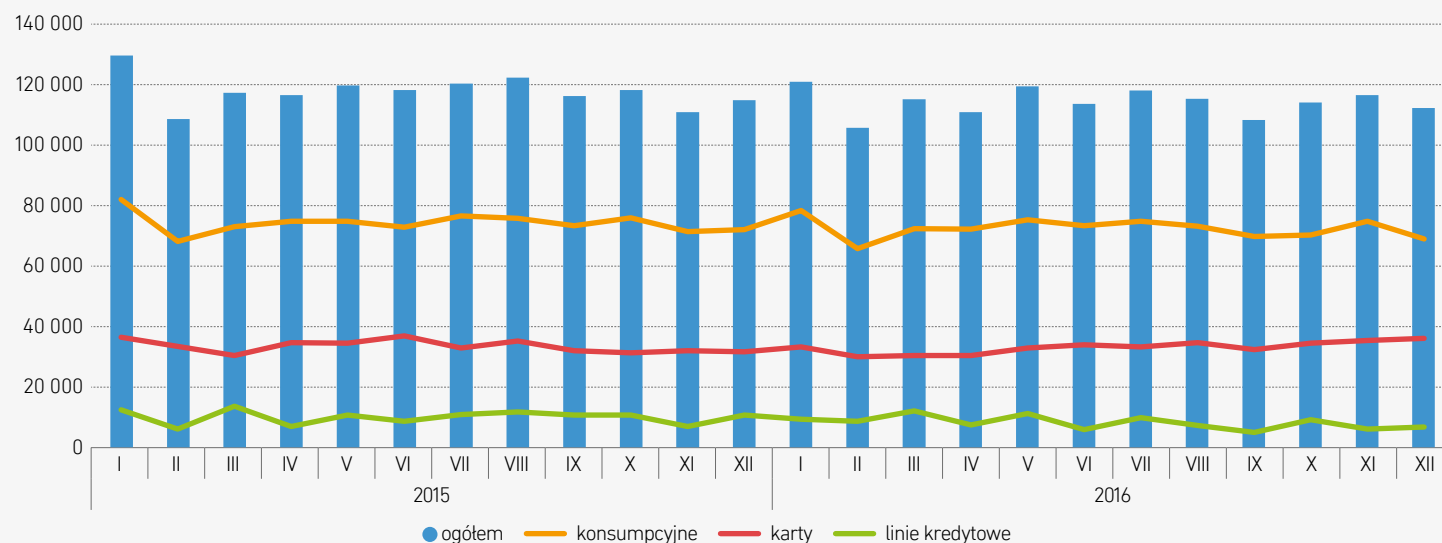
BIK Indeks Kondycji Kredytów Konsumpcyjnych

W IV kw. liczba przejść ze statusu obsługi regularnej do statusu opóźniony >30 dni była na poziomie średnich miesięcznych w całym 2016 r.

W IV kw. średnio w miesiącu przechodziło ze statusu obsługi regularnej do statusu opóźniony >30 dni 114 tys. rachunków kredytów konsumpcyjnych, kart i linii kredytowych. Podobny średni poziom przejść występował w skali całego 2016 r. W kredytach ratalnych, gotówkowych i liniach kredytowych liczby takich przejść w IV kw. były niższe

niż średnia miesięczna w 2016 r. Natomiast w kartach kredytowych w IV kw. do statusu opóźniony >30 dni ze statusu obsługi regularnej średnio w miesiącu przechodziło 35 tys. rachunków, o 6% więcej niż średnio w 2016 r.

Kredyty (w tys.) przechodzące w danym miesiącu ze statusu regularny do statusu opóźniony >30 dni

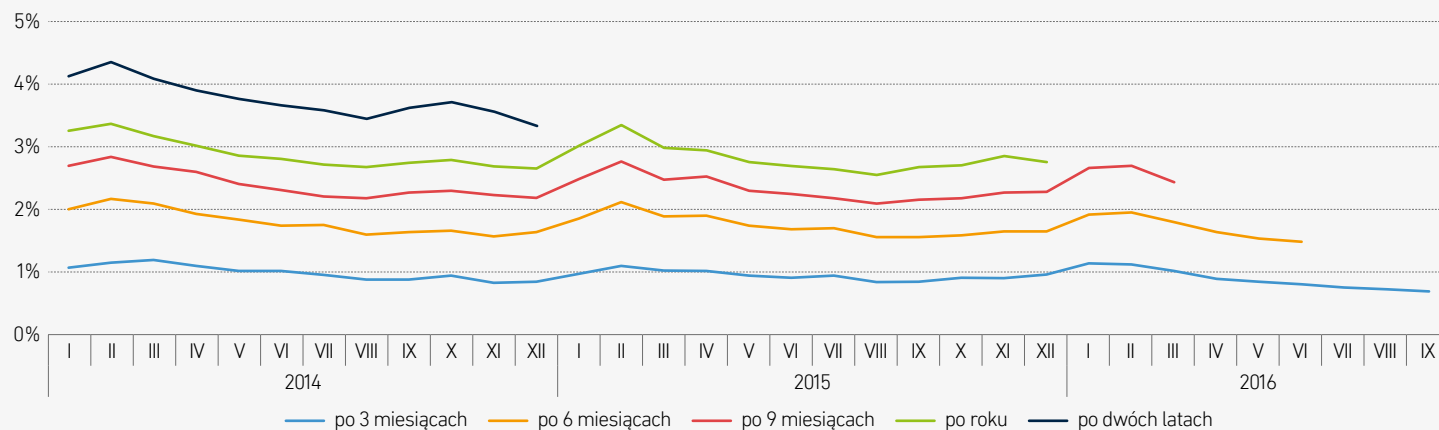
Jakość udzielonych kredytów konsumpcyjnych (status >30 dni opóźnienia)

Dobra i stabilna jakość kredytów konsumpcyjnych udzielonych w latach 2012–2016.

Pokazywana na poprzednich stronach relatywnie niska liczba rachunków wchodzących w status pierwszych (>30) dni opóźnień w obsłudze kredytów konsumpcyjnych wynika z niskiego poziomu szkodowości kolejnych generacji kredytów. Na wykresie poniżej widać, że szkodowość kolejnych miesięcznych generacji kredytów, jeśli pominąć czynnik sezonowy, jest na stałym poziomie (linie vintage są na wykresie poziome). Kolejne generacje psują się liniowo z biegiem czasu (linie są

równoległe), co można interpretować jako brak wpływu czynników koniunkturalnych (np. dochodowych) na spłacalność kredytów. Dotychczasowe doświadczenie pokazuje, że połowa rachunków wchodzących w miesiąc do statusu opóźnionych >30 dni w następnym miesiącu wraca do statusu obsługi regularnej. Stąd jakość kredytowania mierzona odsetkiem rachunków w kohorcie, które w swej historii miały choć raz status >30 (worst ever) jest dwukrotnie wyższa.

Udział rachunków opóźnionych >30 dni w liczbie kredytów udzielonych w danym miesiącu

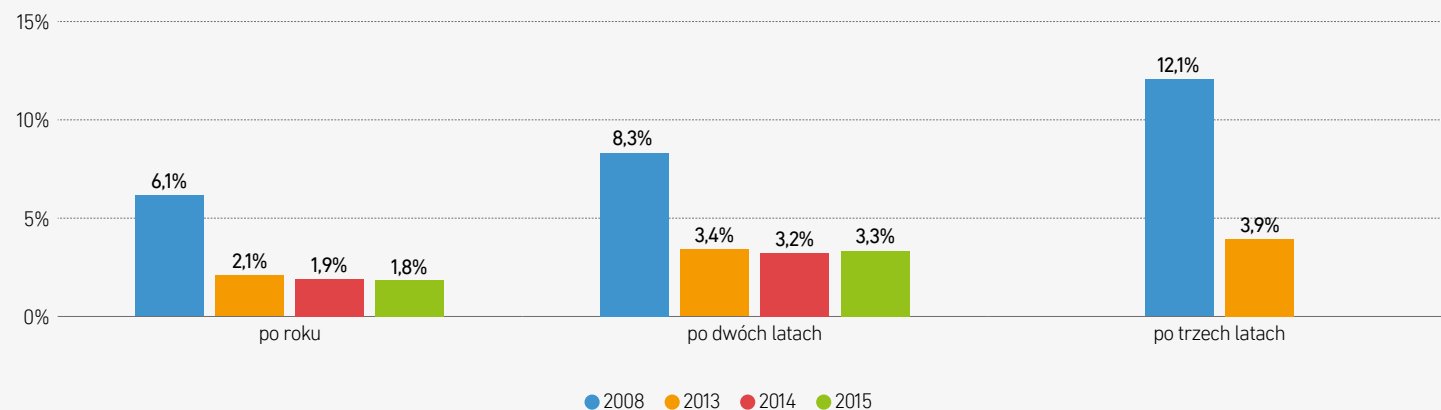

Jakość udzielonych kredytów konsumpcyjnych (status >90 dni opóźnienia)

W kredytach konsumpcyjnych wskaźniki vintage kredytów trwale opóźnionych (>90 dni) rosną przez 36 miesięcy od udzielenia. W następnych miesiącach wskaźniki te się stabilizują. Rocznik 2013, którego szkodowość możemy już ocenić w perspektywie 36-miesięcznej, wykazuje w końcu 2016 r. udział kredytów opóźnionych >90 dni na poziomie 3,93%. Prawdopodobnie udział ten w kolejnych miesiącach już nie

wzrośnie, możemy go więc interpretować jako poziom ostateczny. Roczniki 2014–2016 dojrzewają w podobnym tempie jak rocznik 2013, możemy więc zakładać, że ich finalna szkodowość nie będzie znacząco odbiegać od poziomu 4%. Byłby to poziom trzykrotnie niższy od „kryzysowego” rocznika 2008.

Udział rachunków opóźnionych >90 dni w liczbie kredytów udzielonych w wybranych rocznikach w 12, 24 i 36 miesięcy po udzieleniu

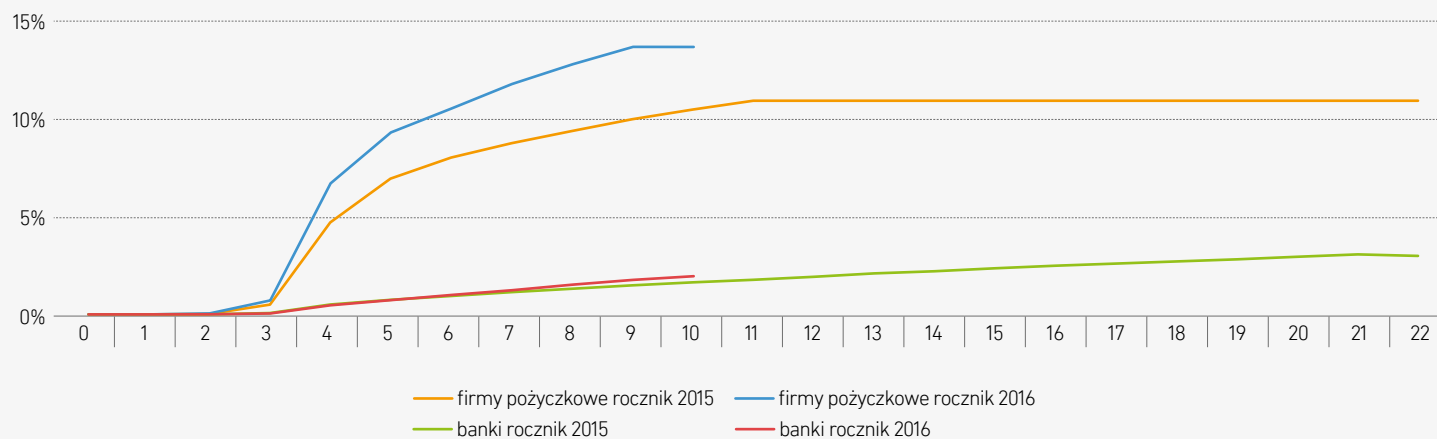

Ryzyko kredytów/pożyczek konsumpcyjnych. Kredyty bankowe vs. pożyczki firm pożyczkowych

Modele biznesowe firm pożyczkowych zakładają akceptację wyższego ryzyka kredytowego. Z wykresu poniżej wynika, że szkodowość (mierzona udziałem kredytów przeterminowanych >90 dni w liczbie kredytów udzielonych w roczniku) jest w firmach pożyczkowych obecnie trzykrotnie wyższa niż w sektorze bankowym. Finalną szkodowość

kredytów konsumpcyjnych obecnie udzielanych przez banki oceniamy w okolicach 4% liczby zawieranych umów, w firmach pożyczkowych w przedziale 12–13%. W bankach takim poziomem szkodowości charakteryzowały się roczniki „kryzysowe” z lat 2008–2009.

Udział kredytów/pożyczek konsumpcyjnych (roczniki 2015 i 2016) opóźnionych w obsłudze >90 dni w bankach i w firmach pożyczkowych w kolejnych miesiącach po otwarciu rachunku

Główne obserwacje

- Tak niskiej liczby zawartych w IV kw. umów na kredyty mieszkaniowe nie było od kilkunastu lat. W IV kw. spadek liczby udzielonych kredytów r/r wyniósł 17%, w całym 2016 r. 4,1% dzięki dobrym wynikom sprzedaży na początku roku. Kwota podpisanych umów była w IV kw. r/r o 9,9% niższa, w całym 2016 r. o 0,4% wyższa. Niska sprzedaż w IV kw. może częściowo wynikać z odkładania podpisywania transakcji na początek 2017 r. w oczekiwaniu na wznowienie limitów dopłat w programie MDM.
- Rośnie liczba osób obsługujących kredyty mieszkaniowe i kwota ich zadłużenia, ale dotyczy to tylko kredytów złotych. Liczba kredytobiorców walutowych stale spada, ich zadłużenie w przeliczeniu na złote zmienia się wraz z wahaniami kursowymi, ale generalnie pozostaje na stałym poziomie.
- Jakość portfeli kredytów mieszkaniowych jest stabilna, liczba rachunków wychodzących w miesiącu z obsługi regularnej maleje w portfelu złotowym szybciej niż w walutowym.
- „Frankowicze” ciągle wydają się odporni na wahania kursu. W 2016 r. kurs złotego wobec franka, wahając się, utrzymywał zbliżony poziom.

Liczba udzielonych kredytów mieszkaniowych

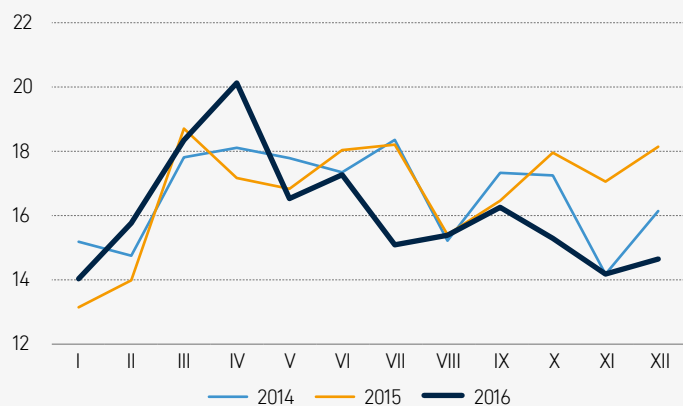
Rekordowo niska liczba otwieranych w IV kw. rachunków kredytów mieszkaniowych.

W IV kwartale banki udzieliły tylko 44 tys. kredytów mieszkaniowych, tak niskiej sprzedaży nie było od kilkunastu lat. Średnio w obecnej dekadzie (2011–2015) w IV kw. udzielano 52,4 tys. kredytów. Spadki sprzedaży kredytów mieszkaniowych, w porównaniu z latami poprzednimi, wystąpiły w całym II półroczu 2016 r., w IV kw. przyspieszyły. Jednocześnie deweloperzy informują o rekordowej sprzedaży nowych mieszkań, stopy procentowe są niskie.

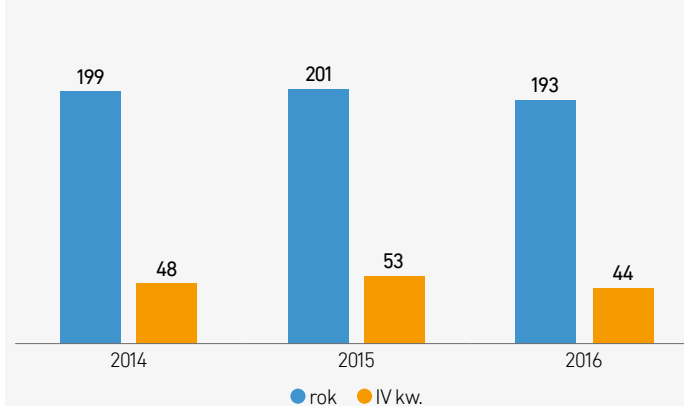
Deweloperzy tłumaczą to dużą liczbą transakcji gotówkowych, ale gdzie znajduje się źródło tej gotówki?

Wskutek dobrych wyników I półrocza, a zwłaszcza I kw., spadek liczby udzielonych w 2016 r. kredytów mieszkaniowych w porównaniu z 2015 r. był niewielki – wyniósł tylko 4%, ale w samym IV kw. r/r – prawie 17%. Słabe wyniki IV kw. w części mogą wynikać z oczekiwaniami przez kredytobiorców na uruchomienie nowej transzy dopłat z programu MdM na początku 2017 r.

Liczba kredytów mieszkaniowych (w tys.) udzielona w kolejnych miesiącach lat 2014–2016

Kredyty mieszkaniowe (w tys.) udzielone w latach 2014–2016, w tym w IV kw.

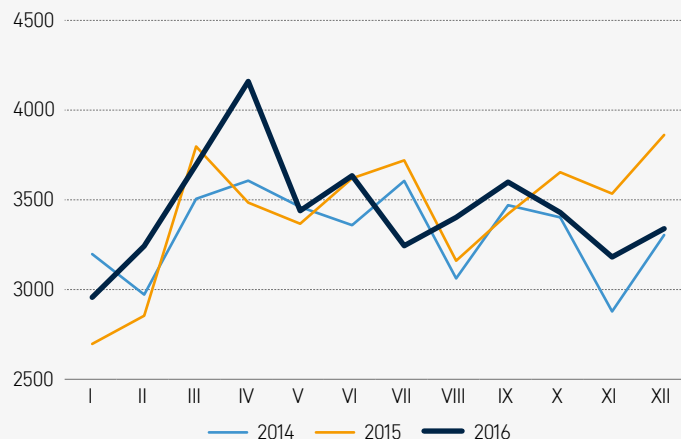
Wartość udzielonych kredytów

Wartość umów na kredyty mieszkaniowe zawartych w IV kw. 2016 r. wygląda nieco lepiej niż sprzedaż w wymiarze liczbowym.

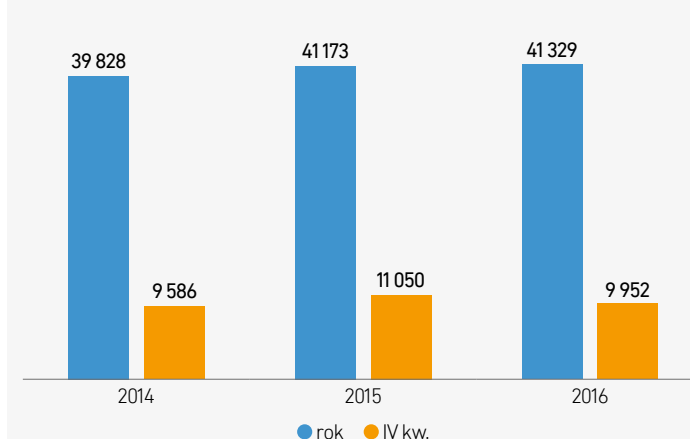
W IV kw. banki udzieliły kredytów mieszkaniowych na kwotę prawie 10 mld zł, co oznacza spadek w porównaniu z 2015 r. o 10%. Niższą kwotę zawartych umów w IV kw. banki raportowały w 2012 i 2014 r. Średnia kwota sprzedaży kredytów mieszkaniowych w obecnej dekadzie (2011–2015) w IV kw. wynosiła 10,5 mld zł.

W całym 2016 r. kwota zawartych umów na kredyty mieszkaniowe przewyższyła (o 0,4%) wyniki 2015 r., ale w samym IV kw. była niższa o 10%. Średnia kwota umowy na kredyt mieszkaniowy w IV kw. wyniosła 225,7 tys. zł, była o 8,6% wyższa niż rok wcześniej i o 8,6% wyższa w porównaniu z IV kw. 2014 r.

Wartość udzielonych kredytów mieszkaniowych (w mln zł) w kolejnych miesiącach lat 2014–2016

Kredyty mieszkaniowe (w mln zł) udzielone w latach 2014–2016, w tym w IV kw.

Liczba kredytobiorców, zadłużenie

Rośnie liczba osób zadłużonych w kredytach mieszkaniowych. Rośnie też kwota ich zobowiązań.

W IV kw. przybyło 16,4 tys. osób obsługujących kredyty mieszkaniowe. Osób z kredytami złotowymi przybyło 26,2 tys., walutowców było w grudniu w porównaniu z wrześniem o 9,5 tys. mniej, frankowiczów mniej o 8,5 tys.

Osób obsługujących kredyty walutowe stale ubywa – w 2016 r. ubywało ich 39 tys. (3,5%) w tym frankowiczów 33 tys.

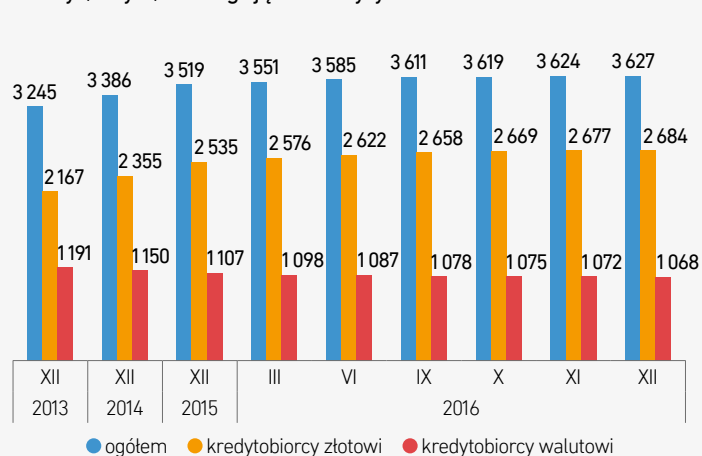
W grudniu 2016 r. zadłużenie kredytobiorców złotowych było o 6 mld zł wyższe niż we wrześniu, od początku roku wzrosło o 24 mld zł. Kwota

zadłużenia kredytobiorców walutowych nie uległa w ciągu 2016 istotnym zmianom wskutek wahań kursu franka.

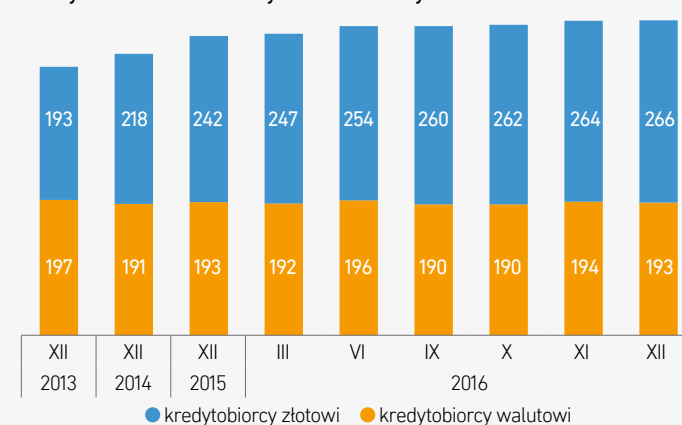
W końcu grudnia 2016 frank był o 16 gr droższy niż przed rokiem, choć w trakcie 2016 trend kursu (przy znacznych wahanach) był płaski (por. str. 27).

125 tys. osób z zadłużeniem 38 mld zł obsługuje jednocześnie kredyty mieszkaniowe złotowe i walutowe.

Osoby (w tys.) obsługujące kredyty mieszkaniowe

Zadłużenie (w mld zł) w kredytach mieszkaniowych kredytobiorców złotowych i walutowych

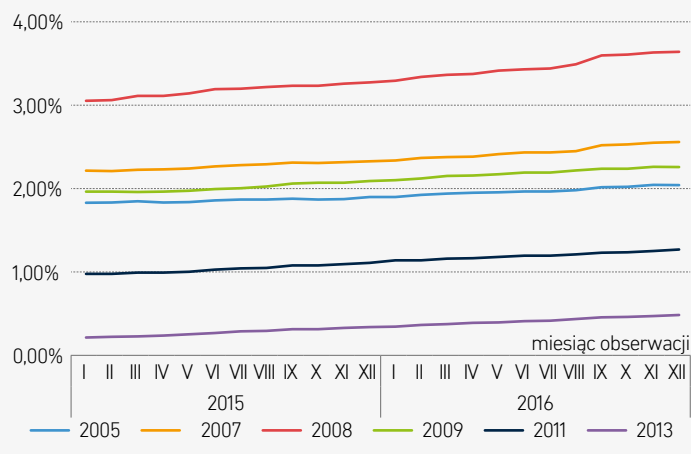

Jakość udzielonych kredytów

Mierzona udziałem kredytów opóźnionych w liczbie kredytów udzielonych w roczniku/kohorcje szkodowość kredytów rośnie liniowo wraz z upływem czasu, choć w różnym tempie.

Kredyty pochodzące z „kryzysowych” roczników 2007–2009 są najgorszej jakości (trzy najwyższe linie na wykresie), poziom szkodowości tych roczników jest wyższy niż starszego od nich rocznika 2005 – linia niebieska (także od niepokazanego na wykresie rocznika 2006). Najwyższy poziom szkodowości (3,64%) wystąpił w grudniu 2016 w roczniku 2008.

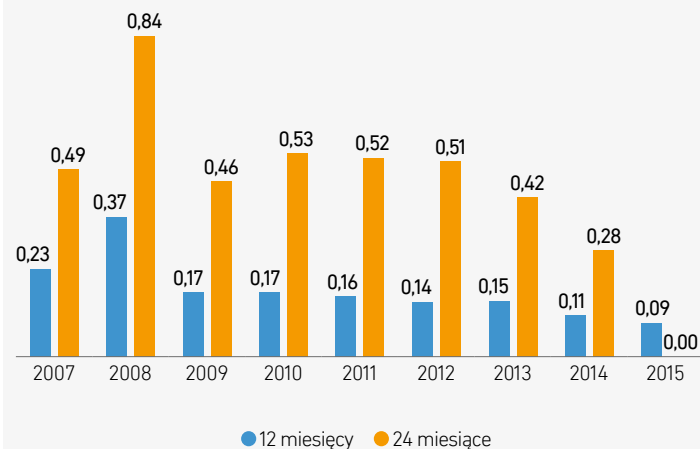
Udział rachunków opóźnionych >90 dni w liczbie kredytów udzielonych w wybranych rocznikach*. Sektor bankowy bez SKOK-ów

* Stosując tę miarę, bierzemy pod uwagę, zarówno w liczniku jak i w mianowniku, wszystkie rachunki otwarte w danym roczniku, także zamknięte w dacie analizy.

Tempo przyrostu udziału kredytów opóźnionych pokazuje wykres poniżej. W ostatnich 12 i 24 miesiącach przyrosty udziałów w rocznikach 2007–2012 (z wyjątkiem rocznika 2008) psują się w zbliżonym tempie. W pierwszych dwóch latach po udzieleniu (roczniki 2014 i 2015) tempo wzrostu udziałów kredytów opóźnionych jest niższe. Najgorszy rocznik – 2008 – psuje się ciągle wyraźnie szybciej, zarówno w porównaniu z rocznikami wcześniejszymi, jak i późniejszymi.

Wzrost (w pkt. proc.) udziału kredytów opóźnionych >90 dni w ostatnich 12 i 24 miesiącach (do końca grudnia 2016 r.)

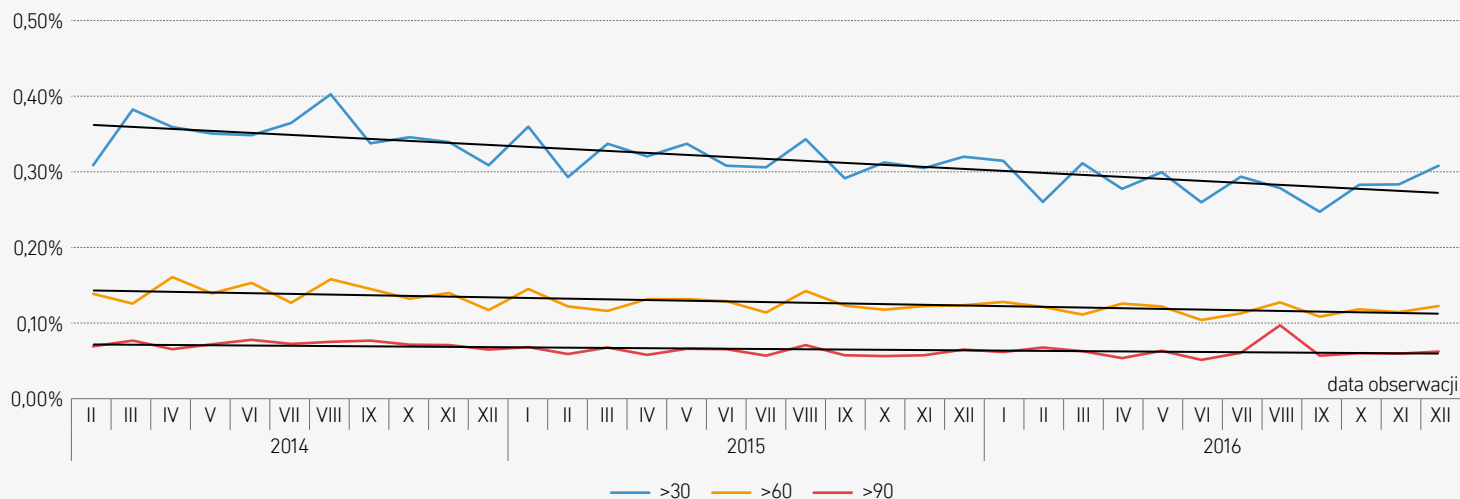

Jakość portfeli – tempo zmian

Liczba rachunków wchodząca miesięcznie w pierwsze opóźnienie (>30 dni) wykazuje wyraźny trend malejący, choć w IV kw. liczba takich przejść nieco wzrosła. W III kw. wchodziło do statusu >30 dni opóźnienia średnio w miesiącu 0,27% czynnych rachunków, w IV kw. 0,29%. Jest to jednak mniej niż w IV kw. 2015 r.

Także liczba wejść do następnych statusów opóźnień wykazuje trend malejący. Wszystko to świadczy o dobrej kondycji portfeli kredytów mieszkaniowych.

Kredyty przechodzące do wyższych statusów opóźnień w obsłudze w % kredytów czynnych w kolejnych miesiącach lat 2014–2016

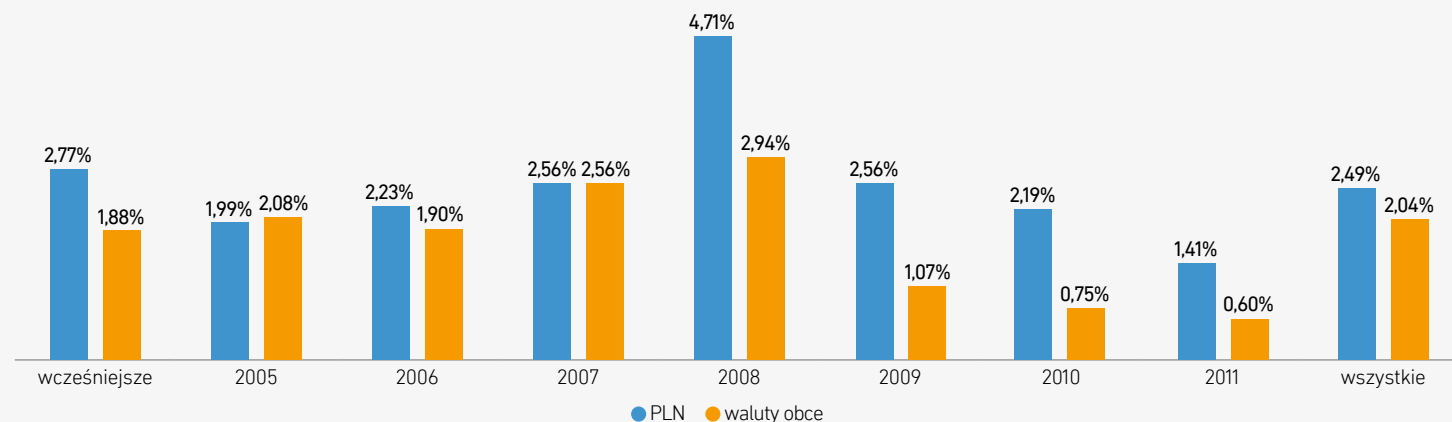
Jakość udzielonych kredytów – porównanie kredytów złotych z walutowymi

Porównanie jakości kredytów walutowych i złotych wygląda różnie w zależności od przyjętej miary. Na wykresie poniżej pokazujemy udziały liczby kredytów opóźnionych w obsłudze >90 dni w portfelach w grudniu 2016 r. w liczbie kredytów udzielonych w danym roczniku. W liczniku i mianowniku tego wskaźnika są także kredyty, które zostały już zamknięte w statusie regularnym bądź opóźnionym w obsłudze. Liczby kredytów udzielonych i opóźnionych w obsłudze w portfolio walutowym są powiększane o rachunki przewalutowane na złote w trybie windykacji/restrukturyzacji kredytu.

W portfolio złotowym – odwrotnie: kredyty przewalutowane są odejmowane przy wyliczaniu wskaźnika opóźnień.

Przy zastosowaniu tej miary kredyty walutowe wykazują nadal niższą szkodowość niż złote. Dotyczy to prawie wszystkich roczników, w których kredyty walutowe były udzielane na dużą skalę. W roczniku 2005, w którym przeważały kredyty walutowe, szkodowość tych kredytów jest obecnie nieco wyższa niż złotych, zaś w roczniku 2007, gdy przeważały kredyty złote, jest taka sama.

Udział rachunków opóźnionych w obsłudze >90 dni w liczbie udzielonych w rocznikach (do 2011 r.) w portfelach złotowym i walutowym skorygowany o przewalutowania opóźnionych kredytów walutowych

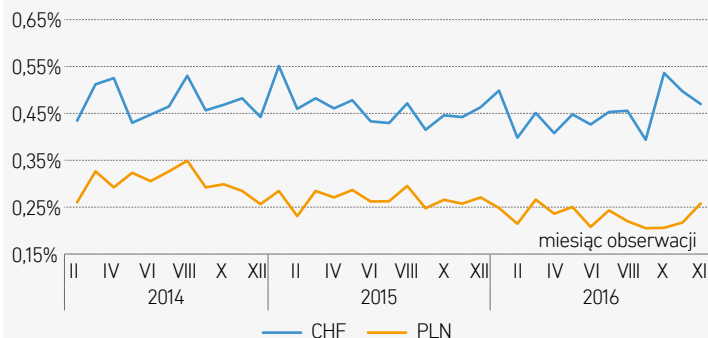
Jakość portfeli frankowych

Poprawia się jakość portfeli złotych i walutowych oceniana odsetkiem kredytów wchodzących w status pierwszych opóźnień (>30 dni). W portfolio frankowym rośnie odsetek wejść do statusu >90 dni opóźnienia.

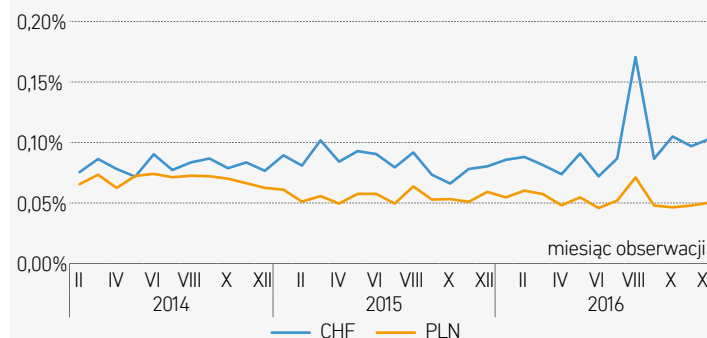
Maleje liczba czynnych rachunków walutowych w portfelach bankowych, rośnie natomiast liczba złotych. Odnoszona do nich liczba rachunków wchodzących w danym miesiącu do pierwszego stopnia opóźnień (>30 dni) w obu portfelach maleje, ale w portfolio złotowym nieco szybciej wskutek wzrostu mianownika. W obu portfelach odnotowaliśmy w IV kw. niewielki wzrost odsetka rachunków wchodzących do statusu >90 dni opóźnienia. Ogólnie jednak skala wczesnych opóźnień świadczy o tym, że stan portfeli jest dobry.

W portfolio walutowym rośnie odsetek rachunków wchodzących w miesiąc w status >90 dni opóźnienia, w pewnym stopniu jest to efekt starzenia się portfela, niewielkiego dopływu nowych rachunków i spadku liczby rachunków czynnych w mianowniku.

Wejścia do statusu opóźniony >30 dni w kolejnych miesiącach lat 2014–2016 w % rachunków obsługiwanych w danym miesiącu

Wejścia do statusu >90 dni opóźnienia w kolejnych miesiącach lat 2014–2016 w % rachunków obsługiwanych w danym miesiącu

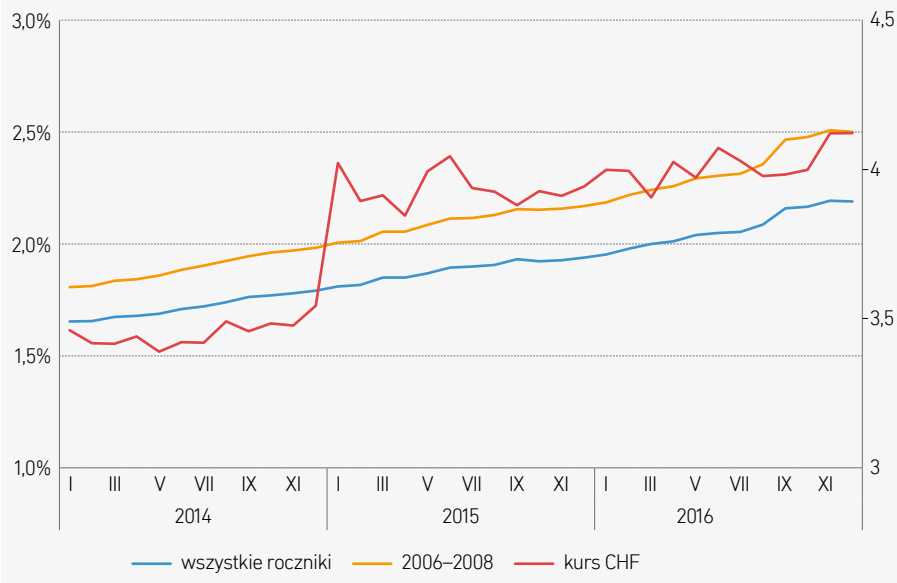
Jakość kredytów frankowych

W IV kw. kredytobiorcy frankowi nadal wykazywali sporą odporność na wysoki kurs franka szwajcarskiego.

W IV kw. kurs franka szwajcarskiego wobec złotego wzrósł z poziomu 3,98 w końcu września do 4,12 na koniec 2016 r., ale w styczniu 2017 r. złoty się wzmocnił. Te wahania kursu, podobnie jak wzmocnienie kursu franka w końcu 2014 r., miały ograniczony wpływ na spłacalność kredytów frankowych. Udział rachunków frankowych opóźnionych w obsłudze w liczbie rachunków udzielonych rósł nieco szybciej w sierpniu i wrześniu, o czym pisaliśmy w poprzednim Kredyt Trendy, ale w IV kw. powrócił do poprzedniego trendu. Do rachunków obsługiwanych we franku doliczamy, licząc wskaźnik opóźnień, w liczniku i mianowniku rachunki przewalutowane z franka na złote, jeśli pierwotny rachunek frankowy był w momencie przewalutowania w statusie >90 dni opóźnienia. Zidentyfikowaliśmy w bazie BIK 129 przewalutowanych w IV kw. takich rachunków, o 16 więcej niż w III kw.

W końcu 2016 r. w bankach 11,2 tys. rachunków frankowych było w statusie >90 dni opóźnienia. Doliczmy do tej liczby 5,5 tys. rachunków, obecnie złotych, które przewalutowano do grudnia 2016 r. z franka, gdy były w momencie przewalutowania w statusie >90 dni opóźnienia.

Udział rachunków opóźnionych >90 dni w liczbie rachunków udzielonych we franku szwajcarskim. Stany w kolejnych miesiącach lat 2014–2016 oraz kurs franka szwajcarskiego

Główne obserwacje

- W wydawnictwie kart kredytowych jeszcze silniej niż w kredytach konsumpcyjnych obserwujemy podobny kierunek zmian: spadek liczby otwieranych rachunków przy jednoczesnym wzroście przyznawanych na otwieranych rachunkach limitów. W IV kw. otwarto o 5% mniej (r/r) rachunków kart kredytowych, ale kwota przyznanych limitów na tych kartach była o 3,5% wyższa.
- Liczba posiadaczy kart kredytowych w trakcie 2016 r. rosła, ale w IV kw. pozostawała na stabilnym poziomie.
- Limity na kartach kredytowych rosną, dotyczy to zarówno rachunków otwieranych, jak i wszystkich kart czynnych.
- W 2016 r. nastąpił wzrost stopnia wykorzystania kart (relacji zadłużenia do przyznanych limitów). Do tej pory relacja ta nie ulegała większym zmianom.

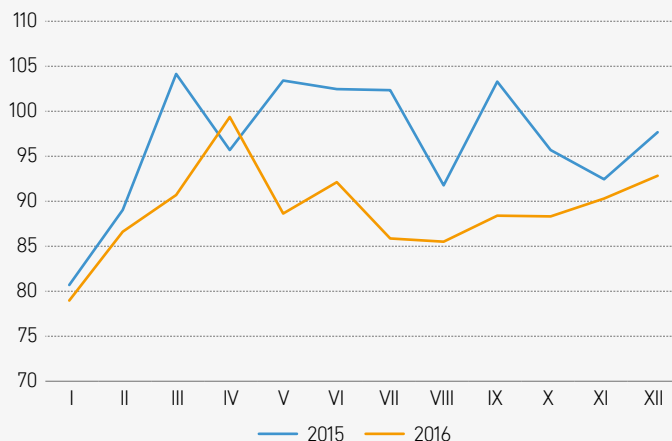
Liczba wydanych kart kredytowych

Nadal utrzymuje się spadek liczby otwieranych rachunków kart kredytowych.

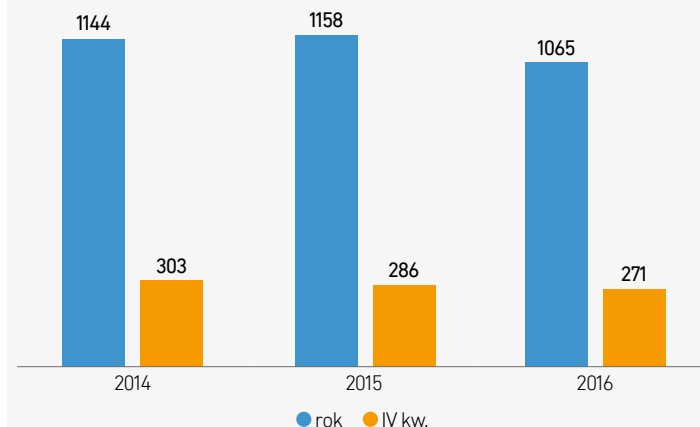
Utrzymuje się tendencja spadkowa liczby wydawanych kart kredytowych, choć w IV kw., zwłaszcza w listopadzie i grudniu, spadki w porównaniu z 2015 r. były mniejsze. Silne spadki wydawnictwa kart w ciągu 2016 r. to prawdopodobnie rezultat zmieniania modeli biznesowych przez niektóre banki w obszarze wydawania kart kredytowych. Rzadziej oferuje się karty osobom niemającym relacji z bankiem.

W 2016 r. banki otworzyły 1065 tys. rachunków kart kredytowych, o 8,1% mniej niż rok wcześniej. W IV kw. spadki były mniejsze, wyniosły r/r 5%. Taki sam spadek odnotowano r/r w grudniu.

Liczba (w tys.) kart kredytowych wydanych w kolejnych miesiącach lat 2015–2016

Rachunki kart kredytowych (w tys. sztuk) otwarte w latach 2014–2016, w tym w IV kw. tych lat

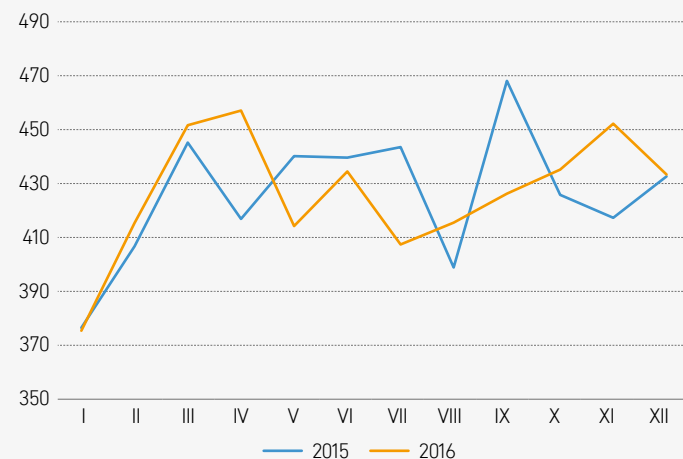

Wartość przyznanych limitów w kartach kredytowych

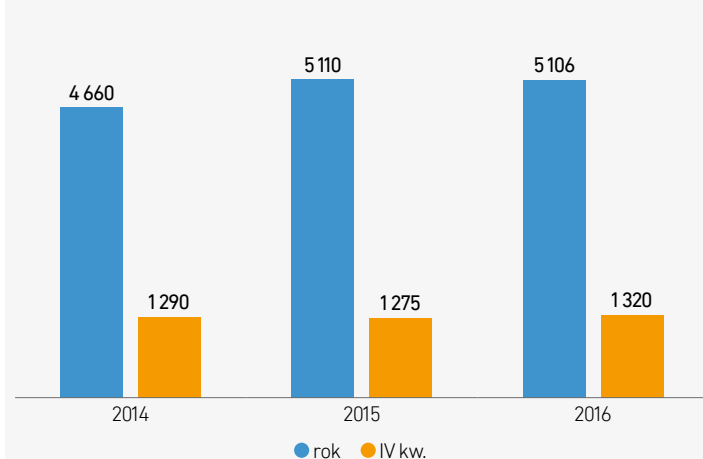
IV kw. 2016 r. przyniósł wzrost (r/r o 3,5%) kwot limitów na otwieranych rachunkach kart kredytowych mimo spadków liczby wydawanych kart i mimo dwóch dni roboczych mniej w IV kw. 2016 r. Średni limit na otwieranym rachunku w IV kw. 2016 r. wyniósł 4866 zł, był o 9% wyższy w porównaniu z IV kw. 2015 r.

W skali całego roku wartość limitów przyznanych na otwieranych rachunkach kart kredytowych była niemal taka sama jak rok wcześniej. Patrząc na wykres z lewej strony, nie możemy być pewni, że obserwujemy początek trendu wzrostowego w kwotach przyznawanych limitów, raczej możemy mówić o stabilizacji. Natomiast obserwacja, że banki rekompensują mniejszą liczbę otwieranych rachunków wyższymi przyznawanymi limitami, wydaje się uzasadniona.

Kwoty (mln zł) przyznanych limitów na rachunkach kart kredytowych otwartych w kolejnych miesiącach lat 2015–2016

Karty kredytowe wydane w latach 2014–2016 (wartość przyznanych limitów w mln zł), w tym w IV kw.

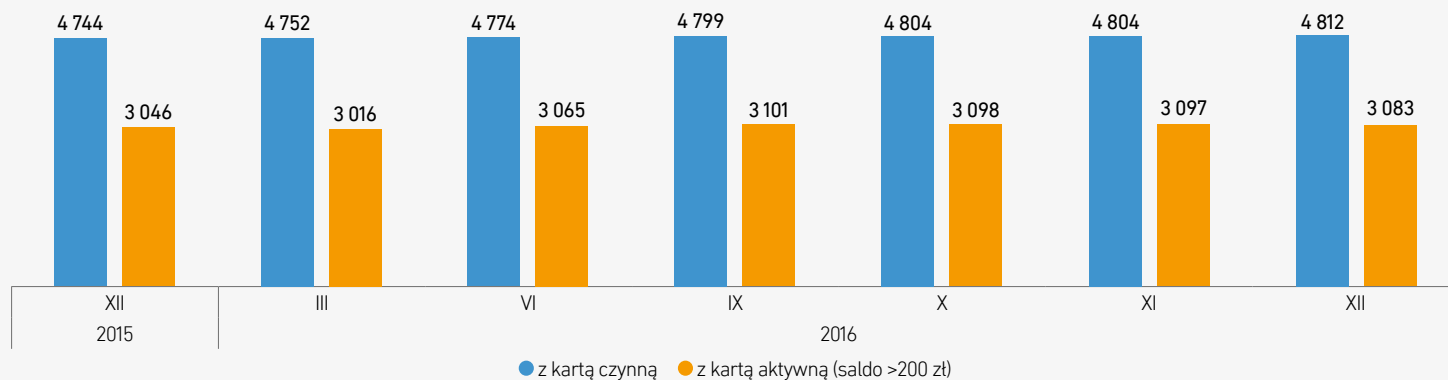
Liczba posiadaczy kart, w tym aktywnych

W 2016 r. wzrosła, mimo spadku liczby czynnych rachunków i spadku liczby otwieranych rachunków, liczba osób posiadających kartę kredytową. Co ważniejsze, rośnie liczba posiadaczy rachunków aktywnych.

W ostatnich latach malała liczba posiadaczy kart kredytowych. W latach 2012–2015 ubyło 258 tys. Były to głównie osoby nieużywające posiadanych kart. Liczba osób aktywnych, używających kart (definiujemy te osoby przez zadłużenie na rachunku powyżej 200 zł), była w tych latach stabilna. W 2016 r. odnotowujemy wzrosty liczby zarówno posiadaczy kart, jak i osób aktywnie ich używających.

W 2016 r. rośnie, choć powoli, liczba osób posiadających kartę kredytową. W trakcie 2016 r. przybyło 67 tys. (1,4%) posiadaczy kart; osób aktywnych, używających posiadanej karty jest o 37 tys. więcej (1,2%). 64% posiadaczy ma na rachunku saldo kredytowe >200 zł, które interpretujemy jako rachunki aktywne. Wzrost liczby aktywnych użytkowników kart miał miejsce głównie latem (w II i III kw.). Prawdopodobnie niektóre osoby używają kart tylko w czasie wyjazdów urlopowych.

Liczba (w tys.) posiadaczy kart kredytowych, w tym osób z kartą aktywną w 2016 r.

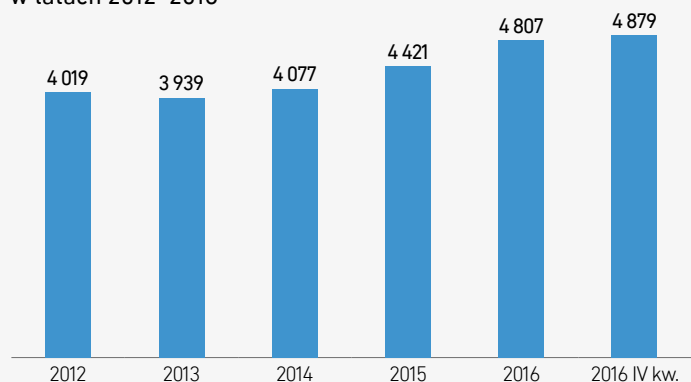
Limity na rachunkach kart i ich wykorzystanie

Od dwóch lat wydawcy przyznają wyższe limity na otwieranych rachunkach kart kredytowych, rosną też średnie limity na rachunkach czynnych.

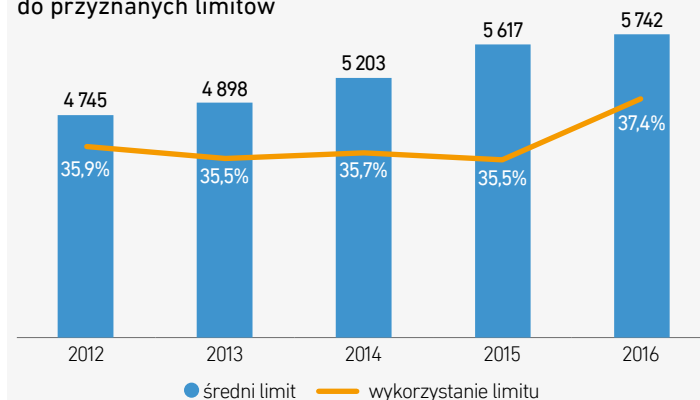
Silne spadki liczby wydawanych kart kredytowych, przy utrzymywaniu się na zbliżonym poziomie kwot przyznawanych limitów, oznaczają wzrost średniej kwoty przyznawanych limitów. Za tą arytmetyczną zależnością kryje się istotna zmiana strategii wydawców kart. Większość z nich wydaje się oferować produkt głównie znanym sobie, sprawdzonym klientom.

Średni limit na czynnych rachunkach jest wyższy niż na rachunkach otwieranych. Średni limit na kartach czynnych we wrześniu 2016 r. przewyższał średni limit na nowych rachunkach otwieranych w 2016 r. o blisko 20%. Na nowo otwieranych rachunkach przyznawane są niższe limity. Rachunki z niskimi limitami są szybciej zamykane. W grudniu 2016 r. „kartowcy” wykorzystali 37,4% przysługującego im limitu kredytowego, co oznacza wzrost w porównaniu z grudniem 2015 r. o 1,9 pkt. proc. Wzrost stopnia wykorzystania limitu w 2016 r. jest zjawiskiem nowym.

Średni limit (w zł) na kartach kredytowych wydanych w latach 2012–2016

Średni limit (w zł) na czynnym rachunku karty kredytowej w grudniu lat 2012–2016 oraz relacja kwot zadłużenia do przyznanych limitów

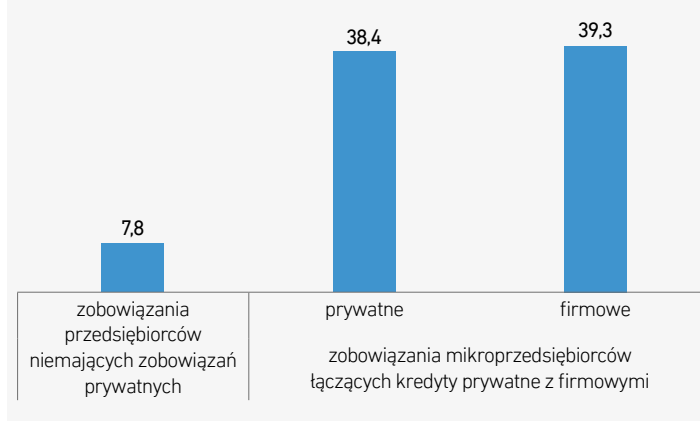
Mikroprzedsiębiorcy łączą zobowiązania firmowe z prywatnymi

W prowadzonej w Ministerstwie Rozwoju bazie – Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) w 2016 było 2063 tys. osób zaklasyfikowanych jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Wśród nich 371 tys. (18%) posiada zobowiązania firmowe wobec sektora bankowego odnotowane w bazie BIK Przedsiębiorca. Następne 60 tys. osób posiadających zobowiązania zaciągnięte jako jednoosobowe firmy wyrejestrowało bądź zawiesiło działalność, nadal obsługując zaciągnięte wcześniej kredyty firmowe.

Osoby obsługujące kredyty firmowe występują najczęściej (w 85%) jednocześnie w bazach BIK z zadłużeniem prywatnym w kredytach konsumpcyjnych i mieszkaniowych. Ocena ryzyka kredytowego związanego z kredytowaniem jednoosobowych firm wymaga badania historii i poziomu ich zobowiązań w obu bazach prowadzonych przez BIK – osób prywatnych (KI) oraz przedsiębiorców – podejścia zintegrowanego.

Tylko 66,5 tys. przedsiębiorców obsługujących zobowiązania firmowe nie obsługuje równoległe kredytów prywatnych. Zdecydowana większość kredytów obsługiwanych przez mikroprzedsiębiorców to zobowiązania długoterminowe (inwestycyjne przedsiębiorców – 24 mld zł oraz mieszkaniowe zaciągnięte przez osoby prywatne – 29,9 mld zł).

Zobowiązania mikroprzedsiębiorców – grudzień 2016 r.
(w mld zł)

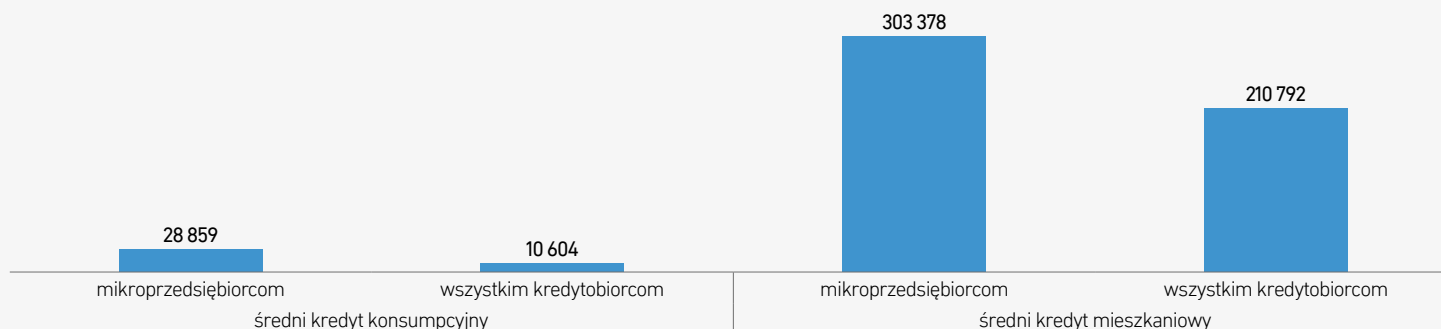
Kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe mikroprzedsiębiorców

Mikroprzedsiębiorcy zaciągają kredyty jako osoby prywatne na wyższe kwoty, niż robią to konsumenci.

Osoby analizowane tu jako mikroprzedsiębiorcy (jednocześnie widoczne jako posiadające kredyty firmowe w bazie BIK oraz jako osoby prowadzące działalność gospodarczą w bazie w CEIDG) obsługują równoległe z kredytami firmowymi kredyty mieszkaniowe i konsumpcyjne. Mikroprzedsiębiorcy stanowią ok. 2,5% osób występujących w bazach BIK. Ich udziały w liczbie, a zwłaszcza w kwotach udzielonych w 2016 r.

kredytów są wyższe. Wyraźnie wyższe są średnie kwoty kredytów mieszkaniowych i konsumpcyjnych, zaciągniętych przez mikroprzedsiębiorców występujących wobec banków jako osoby fizyczne, w porównaniu ze wszystkimi kredytami konsumpcyjnymi i mieszkaniowymi udzielonymi w 2016 r.

Średnia kwota kredytu (w zł) udzielonego osobom prywatnym w 2016 r.

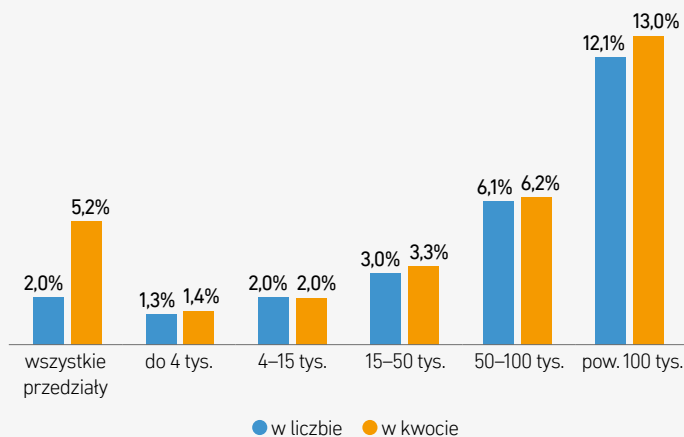

Znaczący udział mikroprzedsiębiorców w kredytach konsumpcyjnych i mieszkaniowych udzielanych na wyższe kwoty

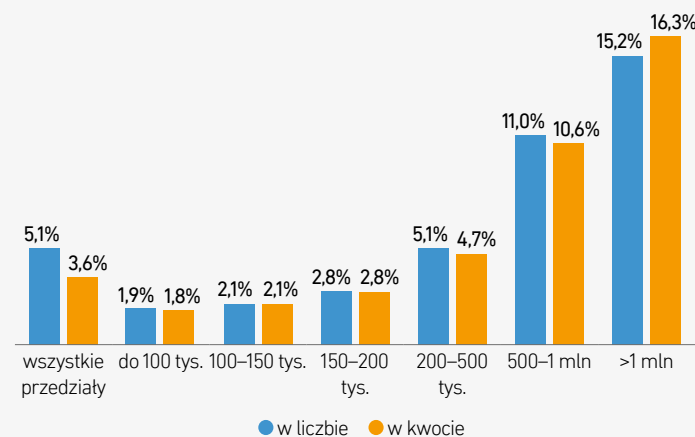
Udział mikroprzedsiębiorców w liczbach i kwotach zaciąganych kredytów konsumpcyjnych i mieszkaniowych w niższych przedziałach kwotowych jest zbliżony do udziału liczebności tej kategorii kredytobiorców w zbiorowości kredytobiorców. W dwóch najwyższych przedziałach kwotowych,

zarówno w kredytach konsumpcyjnych, jak mieszkaniowych, udział mikroprzedsiębiorców jest zdecydowanie wyższy niż wynikałoby to z udziału w liczebności kredytobiorców. Prawdopodobnie znacząca część tych kredytów jest wykorzystywana na działalność gospodarczą.

Udziały mikroprzedsiębiorców w liczbach i kwotach zaciąganych kredytów konsumpcyjnych w 2016 r. w przedziałach kwotowych

Udziały mikroprzedsiębiorców w liczbach i kwotach zaciąganych kredytów mieszkaniowych w 2016 r. w przedziałach kwotowych

Raport kwartalny Biura Informacji Kredytowej KREDYT TRENDY

Opracowano przez Departament Business Intelligence w Biurze Informacji Kredytowej S.A.

Wszelkie uwagi i pytania dotyczące niniejszej publikacji prosimy kierować do Sławomira Grzybka (tel. 22 348 4240), Andrzeja Topińskiego (tel. 22 348 4269), Waldemara Rogowskiego (tel. 22 348 42 60) lub mailem na adres: kredyttrendy@bik.pl.

Opracowanie graficzne: Pracownia Register
Zdjęcie na okładce: www.fotolia.com

Informacje statystyczne przedstawione w materiale wynikają z aktualnego stanu bazy danych BIK, która opiera się na danych przekazywanych przez instytucje finansowe. Dane gromadzone w bazie BIK mogą być przedmiotem aktualizacji przez instytucje finansowe, które są ich właścicielami. BIK zastrzega, że taka aktualizacja może obejmować również dane historyczne, które były już publikowane, co może spowodować zmianę wartości danych historycznych. BIK dokłada wszelkiej staranności, by dane używane do przygotowania opracowania były kompletne i aktualne, jednakże nie ponosi odpowiedzialności za decyzje biznesowe podejmowane na podstawie niniejszych informacji.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wszelkie autorskie prawa majątkowe do materiałów zawartych w raporcie KREDYT TRENDY stanowią własność BIK S.A. Jakikolwiek ich wykorzystanie, rozumiane jako rozpowszechnianie, kopiowanie, modyfikowanie, dystrybuowanie, transmitowanie, publikowanie oraz prezentowanie w całości lub części wymaga podania informacji, iż źródłem jest BIK S.A.

